''פייק ניוז'' או ''ניוז''?

מאז טבח ה- 7 באוקטובר ישראל נמצאת במלחמה.
במהלך תקופה זו הופצו ידיעות כזב רבות.
לידיעות כזב, המכונות "פייק ניוז", השלכות מזיקות מבחינה פוליטית, חברתית, ביטחונית, כלכלית וכיוצ"ב.

במערך שיעור זה נלמד על תופעת ה"פייק ניוז" ונרכוש כלים לצריכת מידע באופן ביקורתי ולהבחנה בין ידיעות אמת לבין ידיעות כזב - מיומנויות חשובות לכל אזרח במדינה דמוקרטית.

<u>סרטון פתיחה</u> שיר ה"פייק ניוז"

ממ

מה זה פייק ניוז/ ידיעות כוזבות?

"פייק ניוז" - שקר המופיע בצורה של ידיעות חדשות. ידיעות כוזבות אשר מטרתן להונות את הציבור למטרות פוליטיות או מסחריות. "פייק ניוז" מוצג כאילו הוא אמיתי. הוא מופיע בכל אמצעי התקשורת, אבל בתרבות דיגיטלית יש הפצה נרחבת של "פייק ניוז", כיוון שהתקשורת המרכזית היא רשתות חברתיות, שגם מציפות כל אחד בהמון מידע וגם קשה מאוד להגיע למקור המידע ולבדוק את מהימנותו.

https://www.idi.org.il/articles/28828

הפיקוח על הוראת האזרחות

קישור לכתבה

הפיקוח על הוראת האזרחות

https://youtu.be/VipG_3_8EmU?si=82SkKaDIKVZvxhVM

עבודה בחדרים – חלוקה לזוגות/ קבוצות

בחרו מקור תקשורתי אקטואלי: כתבה / סרטון/ תמונה המעיד על "פייק ניוז" בימים אלו של מלחמת "חרבות ברזל', וענו על השאלות הבאות:

1. מדוע בחרתם במקור תקשורתי זה?
2. סכמו את עיקרי הדברים במקור שבחרתם, והסבירו כיצד ה"פייק ניוז" בא לידי ביטוי.
3. מיהם, לדעתכם, בעלי האינטרס להפצת ה"פייק ניוז", ומהן מטרותיהם?
4. הסבירו מהן הסכנות של "פייק ניוז"?
5. כתבו כללים / הנחיות: כיצד ניתן לזהות "פייק ניוז"?

את התשובות לשאלות 4,5 העלו למצגת שיתופית כארגז כלים לאיתור "פייק ניוז".

מהן הסכנות ב"פייק ניוז"?

- **פגיעה בזכות הציבור לדעת** - המידע השקרי מטעה את הציבור, מעוות את תפיסת המציאות ומשפיע על קבלת ההחלטות של האזרחים.
- **התעצמות השפעתם של גורמים אנטי דמוקרטיים** והשפעתם על דעת הקהל והפצת מסרים שקריים לעולם; ערעור על האמון במוסדות המדינה ועל תהליכים דמוקרטיים, כמו בחירות, באמצעות הפצת מידע כוזב.
- **ערעור האמון בתקשורת** - הפצת מידע שקרי מובילה לחוסר אמון בכלל החדשות, גם המהימנות שבהן.
- **קיטוב חברתי** - ידיעות כוזבות מעמיקות את השסעים החברתיים באמצעות הפצת מידע מסית ומפלג שפוגע בלכידות. ה"פייק ניוז" מנוצל לתעמולה, מניפולציות פוליטיות או אינטרסים כלכליים.
- **פגיעה אפשרית ברווחה הנפשית ובמורל הלאומי**, בייחוד בתקופות של משברים, ע"י הפצת בהלה, תסכול או חוסר אונים סביב אירועים לא אמיתיים.
- **פגיעה אפשרית בבריאות** - עלול לגרום להפצת מידע שגוי בנוגע לנושאי בריאות ולסכן חיים.

"פייק ניוז" - איך יודעים?

אם זה נראה כמו "פייק ניוז"

- זה ככל הנראה "פייק ניוז"!

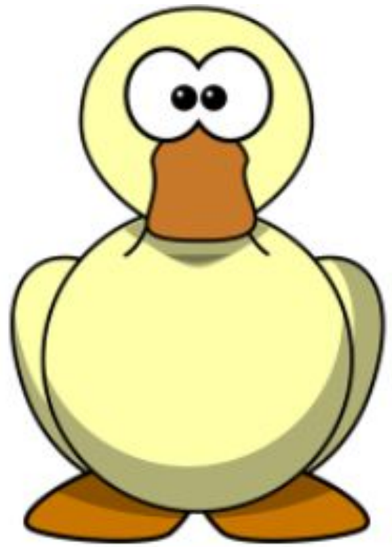

עצות וכללי אצבע לצריכת מידע ביקורתית ולזיהוי ידיעות כזב בפרט:

1

שמרו על ספקנות בריאה ושאלו שאלות ביקורתיות

אל תקבלו מידע כמובן מאליו.

2

בדקו את המקור ואת מניעיו

וודאו שהמידע מגיע ממקור אמין וידוע.
מיהו מקור המידע ומהם מניעיו או מטרותיו?
למי מידע זה מועיל?
היו מודעים להטיות פוליטיות ואישיות שלכם ושל המקור שאתם קוראים, ושמרו על ראש פתוח.
אם האתר או המקור אינם מוכרים, כדאי להיות חשדנים. "פייק ניוז" לעיתים גם מצטטות "מחקרים" שלא קיימים או סקרים מניפולטיביים.

3

חפשו מקורות נוספים

אל תסתמכו על מקור אחד בלבד. חפשו סימוכין נוספים למידע באתרים אמינים או בפלטפורמות חדשות אחרות. אם אין לכך אישוש ממקורות נוספים, ייתכן שזהו "פייק ניוז".

4

כלים לבדיקת עובדות

ישנם מספר אתרים לבדיקת אמיתות של מידע המופיע ברשתות החברתיות ובכלל.

5

היו ספקנים לגבי עדויות אישיות

סיפורים אישיים או ציטוטים לא מאומתים נוטים להיות חלק משיטות מניפולציה רגשיות. אם אין סימוכין רשמיים לעדות, ייתכן שמדובר במידע מוטעה.

6

הימנעו מהפצה מיידית ולא מאומתת

אם נתקלתם במידע מפתיע או מזעזע, או אם קישור מוביל לאתר שנראה חשוד או לא מוכר, מומלץ לא למהר לשתף אותו לפני שבדקתם אותו.

7

בדקו את המחקר או הסקר

אם המידע מבוסס על מחקר או סקר, וודאו שהמחקר הוא ממוסד ידוע וששיטות המחקר שלו תקפות.

8

עקבו אחרי מומחים מהימנים

לא כל מי שכותב ברשתות החברתיות הוא בר-סמכא. כדאי לעקוב אחרי חוקרים ואנשי מקצוע המתמחים בתחום שעליו מדובר, כדי לקבל מידע מדויק ואמין יותר.

9

בחנו:

- **כותרת** - היזהרו מכותרות מפוצצות - כותרות דרמטיות או פרובוקטיביות עלולות להיות מניפולטיביות. קראו את התוכן המלא לפני שתחליטו.
- **שפה** - לעיתים "פייק ניוז" כוללות שגיאות כתיב, תחביר גרוע או שפה רגשית מדי.
- **טון** - שימוש בטון קיצוני יכול לרמוז שמנסים למנף רגשות כדי להפיץ מידע כוזב.
- **תאריך** - לעיתים "פייק ניוז" הן שיתוף חוזר של מידע ישן שכבר אינו רלוונטי או נבדק והופרך בעבר.
- **תמונות** - חפשו את מקור התמונה ואת הקשרה המקורי - האם אכן רלוונטי לכתבה?

10

מקורות חזותיים בעידן של בינה מלאכותית:

כאשר מנסים לזהות תמונה / סרטון שזויפו באמצעות הבינה המלאכותית, יש לשים לב לכמה פרטים בולטים המסייעים בזיהוי

איכות התמונה או הסרטון: תמונות שנוצרו על ידי בינה מלאכותית עשויות להראות חדות מדי, נוצצות או בעלות פרטים לא טבעיים. אפשר להבחין בפרטים כגון חוסר קשר או אי דיוקים בין חלקים שונים של התמונה.

בדיקת רקע: תמונות או סרטונים שנוצרו על ידי בינה מלאכותית עשויים להכיל רקע ופרטים מיוחדים או מופרכים שאינם משתלבים באופן טבעי עם התמונה. כאשר יש חשש לתמונה או לסרטון מזויפים, כדאי לבדוק את הרקע כדי לראות אם הוא נראה חשוד או לא טבעי. הרבה פעמים הוא יהיה מטושטש או חסר היגיון, כי הבינה המלאכותית לא התמקדה בו.

בדיקת קווים ופרטים טכניים: תמונות שנוצרו על ידי בינה מלאכותית עשויות להציג קווים ופרטים טכניים שאינם משתלבים באופן טבעי עם התמונה. טיפ: בדקו את ידי הדמות כי למרות ההתפתחות המהירה של הבינה, הידיים עדיין נראות לא אמיתיות או לא מדויקות.

בדיקה של התמונה או הסרטון במקורות שונים: יש לבדוק את התמונה או את סרטון באמצעות מקורות נוספים ולשים לב אם הם מופיעים במקורות אמינים אחרים או באתרים מהימנים.